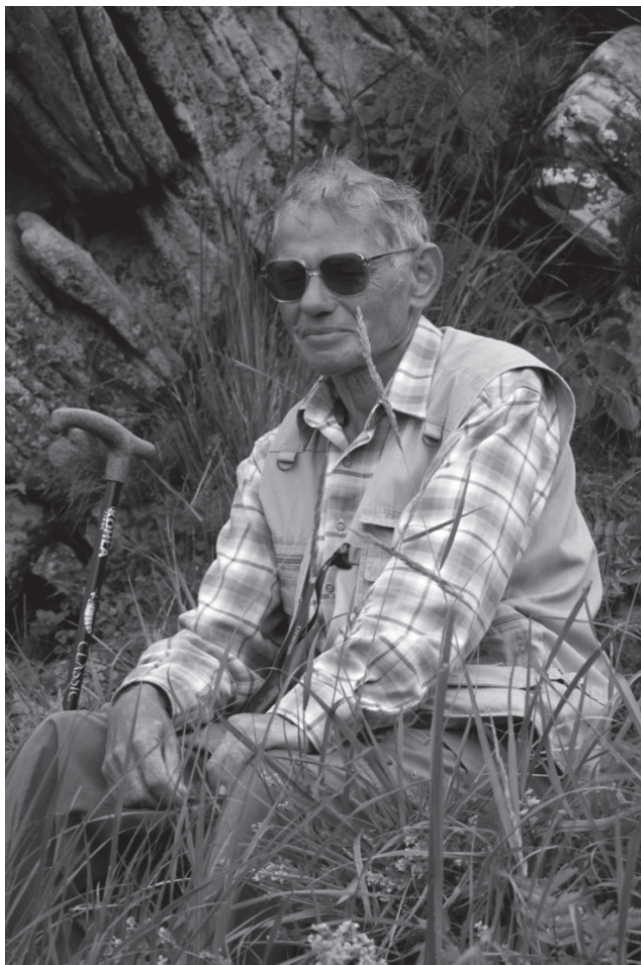

Prof. Stefan Michalik (1935–2018) – in memoriam

W dniu 21 maja 2018 roku zmarł w Wieliczce profesor dr hab. Stefan Michalik. Dla rodziny i osób z kręgu przyjaciół i znajomych odejście Profesora było wydarzeniem głęboko poruszającym, ponieważ był osobą lubianą, cenioną i szanowaną. Jego zasługi dla ochrony przyrody w Polsce są wyjątkowe, co potrafią ocenić przede wszystkim specjaliści. Szersze społeczeństwo nie zna Jego wielkiego dorobku, może dlatego, że był On człowiekiem wyjątkowo skromnym, a ponadto ochrona przyrody w ostatnich latach stała się dziedziną mniej popularną.

Osobowość i życie Profesora powinno służyć jako wzór dla młodego pokolenia przyrodników, dlatego ważnym wydarzeniem jest książka, wydana w pierwszą rocznicę śmierci pt. „Profesor Stefan Michalik (1935–2018) we wspomnieniach”. Książka wydana dzięki wielkiemu sercu i szlachetnemu zaangażo-

waniu Jego Żony, Pani Profesor Barbary Michalik oraz włączeniu się w to przedsięwzięcie przyjaciół i kolegów, którzy zechcieli podzielić się informacjami i swoimi doświadczeniami wynikającymi z relacji z Profesorem, a ponadto uznali za celowe przybliżyć innym dorobek Jego wartościowego życia. Koordynacją tego przedsięwzięcia wydawniczego zajmował się profesjonalnie dr Józef Partyka. Trzydziestu autorów wspomnień, którymi są członkowie rodziny, przyjaciele, koleżanki i koledzy oraz współpracownicy, stworzyło rzetelny i interesujący obraz życia Profesora.

Stefan Michalik urodził się w 1935 roku w Przeworsku, jako siódme dziecko Marii i Józefa. Tam też spędził dzieciństwo, ukończył szkołę podstawową i średnią oraz zdał maturę w 1953 roku. W okresie wojny rodzina Michalików traci trzech najstarszych synów, pozostaje najmłodszy Stefan oraz jego brat i dwie siostry. Dom rodzinny w Przeworsku, nad brzegiem rzeki Mleczki, z polem i dużym sadem, stanowił podstawę egzystencji rodziny Michalików.

Studia w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie Stefan Michalik odbył w okresie od 1953 do 1959 roku, uzyskując najpierw dyplom inżyniera, a następnie magistra nauk agrotechnicznych. W 1959 roku rozpoczyna kolejne studia na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, które kończy w 1963 roku, uzyskując dyplom mgr. biologii. Te studia i praca magisterska na temat: „Flora Ojcowskiego Parku Narodowego”, były powrotem do rozwijania zainteresowań botaniką, które pojawiły się już w latach szkolnych. Pracując w Zakładzie Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, w 1973 roku obronił pracę doktorską pt. „Rozmieszczenie roślin naczyniowych i ich przemiany w ostatnim 150-leciu na terenie Ojcowskiego Parku Narodowego”, pod kierunkiem prof. dr. hab. Jana Kornasia.

W czasie studiów w Wyższej Szkole Rolniczej Stefan Michalik poznał przyszłą żonę Barbarę. Okres ten obfitował w koleżeńskie wyjazdy na spływy kajakowe, wędrowki w góry, a zimą wycieczki na nartach. Już w tamtym czasie rozwija też swoje umiejętności fotograficzne i w fotografii przyrodniczej osiąga wysoki poziom.

W 1957 roku Stefan Michalik zostaje członkiem Spółdzielczego Zrzeszenia Budowy Osiedla Domów Jednorodzinnych w Wieliczce, dzięki wpłaceniu wkładu, uzyskanego przez Jego rodziców ze sprzedaży części pola w Przeworsku. W 1959 roku Stefan i Barbara biorą ślub. Dom w surowym stanie zostaje oddany w 1962 roku. Od tego momentu młode małżeństwo pracuje naukowo oraz zajmuje się też wykończeniem domu. Na świat przychodzą też dzieci – w 1964 roku syn Ryszard, a w 1970 r. drugi syn Andrzej.

Stopnie naukowe Barbara i Stefan Michalikowie zdobywali równolegle, w zbliżonych terminach, a dyplomy profesorskie w Belwederze Stefan Michalik i Jego żona Barbara odebrali w tym samym dniu, tj. 26 lipca 1991 roku.

Praca zawodowa Stefana Michalika, poczynawszy od 1964 roku, aż do emerytury w 2003 roku, związana jest głównie z Zakładem Ochrony Przyrody PAN w

Krakowie (od 1972 roku przemianowanym na Zakład Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych PAN, a od 1993 roku przekształconym w Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie). Przebieg Jego kariery zawodowej był następujący: 1964 – zatrudnienie, 1967 – starszy asystent, 1969 – starszy asystent naukowo-techniczny, 1976 – adiunkt, 1978 – kierownik Pracowni Przestrzennych Problemów Ochrony Przyrody, 1983 – kierownik Pracowni Ochrony Zespołów Roślinnych i Zasobów Naturalnych, 1991 – profesor nadzwyczajny, 1993 – kierownik Pracowni Ochrony Przyrody w IOP, 1993 – kierownik Pracowni Botanicznej, 1996–1998 – profesor zwyczajny (1/2 etatu w Międzynarodowym Centrum Ekologii PAN w Dziekanowie Leśnym), 1997 – profesor zwyczajny w IOP, 2001 – pełny etat profesora, 2003 – kierownik Zakładu Ochrony Szaty Roślinnej, 2003 – emerytura.

O dorobku naukowym i popularyzatorskim Profesora świadczyć może pokazana bibliografia, która wymaga oddzielnego opracowania. W przybliżeniu dorobek ten to około 300 prac opublikowanych i duża liczba niepublikowanych opracowań projektowych i ekspertyz. Wiele opracowań miało wpływ na praktyczne działania w ochronie przyrody. W badaniach posługiwał się logicznie dopracowanymi metodami, a wyniki opisywał ładnym i przejrzystym językiem. Dlatego jego publikacje mogą służyć za wzór dla początkujących pracowników naukowych.

Profesor był zaangażowany w działalność społeczną, w ramach ważnych w naszym kraju organów konsultacyjnych i doradczych, służących ochronie przyrody i środowiska. Należy też podkreślić, że tego typu pracę i zadania wypełniał solidnie i efektywnie, dlatego liczne instytucje starały się o jego udział w organach doradczych. Profesor był członkiem:

1. Rady Naukowej Instytutu Ochrony Przyrody PAN w Krakowie (1996–1998), Komitetu Ochrony Przyrody PAN (1972–1982), Komitetu Ochrony Przyrody PAN (1984–1986), Wojewódzkiej Komisji Ochrony Przyrody w Krakowie (1993–2001), Wojewódzkiej Komisji Ochrony Przyrody w Rzeszowie (1993–2001; z-ca przewodniczącego), Wojewódzkiej Rady Ochrony Środowiska w Krakowie (1998–2001), Rady Nadzorczej Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie (1998–2018);
2. Rad redakcyjnych czasopism naukowych: „Chrońmy Przyrodę Ojczystą” (1996–2004), „Studia Naturae” (1980–1991), „Prądnik. Prace i Materiały im Prof. Władysława Szafera” (1990–2018; przewodniczący), „Roczniki Bieszczadzkie” (1992–2018);
3. Rad naukowych – Tatrzańskiego Parku Narodowego w latach 1969–1977, Ojcowskiego Parku Narodowego w latach 1979–2009, Gorczańskiego Parku Narodowego w latach 1982–2000 (przewodniczący w latach 1988–1995), Bieszczadzkiego Parku Narodowego w latach 1991–2018 (przewodniczący w latach 1991–2004), Magurskiego Parku Narodowego w latach 1995–2009 (przewodniczący), Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych w latach 2001–2007.

Profesor Stefan Michalik był aktywny i pomocny również po przejściu na emeryturę. Nie rezygnował z udziału w badaniach naukowych, publikował, pracował w radach naukowych i komisjach związanych z ochroną przyrody, współpracował z biurem projektowym KRAMKO sp. z o. o., jako konsultant przy opracowaniu wielu planów ochrony dla parków narodowych, rezerwatów, parków krajobrazowych i obszarów Natura 2000.

Wieloletni udział Stefana Michalika w procesie ochrony przyrody Bieszczadzkiego Parku Narodowego (BdPN) został szczegółowo przedstawiony przez piszącego te słowa, w książce „Profesor Stefan Michalik (1935–2018) we wspomnieniach”. Tutaj przypomnę najważniejsze fakty. Stefan Michalik odegrał bardzo ważną rolę w procesie prowadzącym do powiększenia utworzonego w 1973 roku małego BdPN, w największy w polskich górach park narodowy, specjalizujący się w ochronie procesów naturalnych. Wspierał objęcie ochroną ścisłą ok. 70% jego powierzchni. Uczestniczył też z dużym zaangażowaniem w działaniach prowadzących do powołania Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Karpaty Wschodnie”, w skład którego z polskiej strony został włączony BdPN oraz dwa parki krajobrazowe – Ciśniańsko-Wetliński P. K. i P. K. Doliny Sanu.

Stefan Michalik miał poważny udział w opracowaniu planów ochrony BdPN. Osobiście uczestniczył w pracach terenowych przy kartowaniu zbiorowisk roślinnych Parku i kierował zespołami fitosocjologów. Odgrywał też ważną rolę w opracowaniach kameralnych, między innymi przy wykonaniu syntezy planu, która prowadziła do sprecyzowania zaleceń ochronnych.

Profesor przez 3 kadencje, od 1991 r. do połowy 2004 r., pełnił funkcje przewodniczącego Rady Naukowej BdPN, a następnie był jej aktywnym członkiem, aż do 2018 roku.

Liczba Jego publikacji dotyczących przyrody bieszczadzkiej jest bliska 60. W czasopiśmie BdPN, w „Rocznikach Bieszczadzkich”, w 26. wydanych do 2018 r. zeszytach opublikował 18 prac naukowych (w tym 11 z innymi autorami). W wydawnictwie ciągłym BdPN – „Monografiach Bieszczadzkich” był współautorem tomów 1 i 10. W fundamentalnym opracowaniu monograficznym z 2016 r. pt. „Bieszczadzki Park Narodowy – 40 lat ochrony”, które było podsumowaniem osiągnięć naukowych zespołu specjalistów pracujących na rzecz ochrony BdPN, Stefan Michalik jest współautorem ważnego rozdziału o zbiorowiskach leśnych.

Profesor Stefan Michalik pozostanie w pamięci przyrodników z Bieszczadzkiego Parku Narodowego jako wybitny uczony i wielki przyjaciel przyrody. Gdy pojawiały się sytuacje groźne dla bieszczadzkiej przyrody, spotykaliśmy się z Profesorem by ustalić wspólną strategię przeciwdziałania, a następnie konsekwentnie współpracowaliśmy na rzecz eliminacji zagrożenia. Był mądrym doradcą i niezawodnym partnerem, którego darzyliśmy zaufaniem, szacunkiem, sympatią i przyjaźnią.

Tomasz Winnicki